

LES RELACIONS DEL PRIMER GOVERN I EL CONSELL GENERAL 1982-1984

· 22 de setembre del 2022 a les 7 de la tarda
· Al vestíbul del Consell General, Andorra la Vella

Francesc Cerqueda i Pascuet / Antoni Ubach i Mortès

Síndic General (1982-1989) / Conseller de Treball i Benestar Social i Conseller d'Educació i Cultura del Consell Executiu (1982-1984)

▲ CURRÍCULUM

Francesc Cerqueda i Pascuet, Síndic General (1982-1989)

Trajectòria política i institucional

Conseller general 12/12/1973 - 12/12/1975

Conseller general 12/12/1975 - 14/12/1977

Conseller general 21/07/1978 - 1979

Conseller general 13/12/1979 - 1981

Conseller general 05/01/1982 - 12/12/1985

Síndic general 04/01/1982 - 12/12/1985

Síndic general 03/01/1986 - 10/12/1989

Antoni Ubach i Mortès, Conseller de Treball i Benestar Social i Conseller d'Educació i Cultura del Consell Executiu (1982-1984)

Nascut a Escaldes-Engordany l'agost de 1942

Escola francesa Escaldes-Engordany

Escola primaire a Eyragues (Bouches du Rhône- França)

Lycée d'Avignon (Vaucluse- França)

Ecole supérieure de commerce de Marseille (França)

IEP Paris

Casat amb Victorina Font i Riba

Pare de tres fills : Maria, Anna i Jordi

Vida activa :

Del 1966 al 1982 Director de la Caixa Andorrana de Seguretat Social

Del 1982 al 1984 Ministre del 1er Govern d'Andorra

Del 1984 al 1993 Director de la Caixa Andorrana de Seguretat Social

Roser Suñé i Pascuet. Síndica General

Gràcies, Àngels. Distingides autoritats, amics i amigues, sigueu benvinguts aquí, al vestíbul del Consell General. Ja sabeu que sempre he dit que això és la casa de tots. Quan des de la Societat Andorrana de Ciències ens van demanar si podíem facilitar l'espai per fer aquesta trobada amb aquestes dues persones, vam pensar que quin lloc no podia ser més idoni per treballar i per parlar d'aquesta qüestió que aquesta casa. Agraeixo molt al senyor Cerqueda haver volgut participar en aquest diàleg, igualment que al senyor Ubach. Quaranta anys del primer Consell Executiu crec que ens retornen a temps que potser hem oblidat massa ràpid, i crec que és interessant escoltar les seves experiències, perquè sabeu que jo sempre dic que del passat se n'aprèn per gestionar el present i caminar cap al futur. Per tant, jo crec que avui correspon a ells, ens correspon escoltar-los a ells, no a mi. Només vull agrair-vos la presència i endavant. Gràcies.

Àngels Mach i Buch. Presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

Digníssimes autoritats. Benvinguts tots. Comença aquest acte. És una conferència diàleg que forma part del 38è Cicle de Conferències de la Societat Andorrana de Ciències. Normalment, els cicles estan dedicats a efemèrides importants tant d'Andorra com de fora de l'exterior. Aquest any hem volgut celebrar els cent cinquanta anys de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, que vam celebrar el mes de març, perquè eren cent cinquanta anys i és l'efemèride exterior, i els quaranta anys del primer Govern d'Andorra, que és l'efemèride del país, andorrana, que és important per a nosaltres. És un acte cultural, no és un acte institucional, però hem volgut posar en relleu les dues persones que m'acompanyen i que tenen la seva experiència pròpia personal perquè van formar part d'aquest moment i ens explicaran seguidament.

Francesc Cerqueda i Pascuet. Síndic General (1982-1989)

Gràcies, senyora presidenta de donar-me l'oportunitat de poder parlar del temps que vaig ocupar la Sindicatura, però a la vegada vull fer una referència als meus anys de Conseller, que van començar el primer de gener del 1974. Per mi, l'eix central de la meva intervenció seria el Decret del 15 de gener del 1981.

La pregunta: per què va arribar a fer-se el Decret del 15 de gener? Es va fer per necessitat. Primerament, per adequar-se als temps que vivíem, però a la vegada també per fer un tractament de competències. Per les divergències entre dels Serveis dels Coprínceps principalment i el Consell General, i entre el Consell General amb els Comuns feia que fos necessari fer un replantejament.

Paral·lelament a això vull parlar d'una figura jurídica, el recurs en queixa. El famós recurs en queixa del qual es va fer ús i, en certs moments, mal ús. Explicaré per què. Per poder fer aquesta petita demostració vull anar relativament lluny i em vull situar a l'any 1929, amb la concessió de Fhasa, que va ser una cosa molt important en una comunitat en què només érem cinc mil habitants. No hi havia diners, no teníem recursos i se'ns planteja de fer carreteres i portar l'electricitat a Andorra. Va ser una decisió aplaudida en aquell moment. Se signà una concessió que fou ratificada pels dos Coprínceps per una durada de 75 anys. Només sis anys després hi va haver la concessió de la ràdio. La Radiodifusió Andorra es va crear l'any 1935

i se'n va atorgar l'autorització a un senyor de Barcelona de nom Bonaventura Vila per a un període de trenta anys. Al cap d'un any va morir i la seva esposa no es va atrevir a portar-lo a terme. Es va interessar per gent més especialitzada que ella i se'n va anar al sud de França. Hi va trobar un senyor que es deia Jacques Trémoulet que tenia unes estacions, unes emissores a França. La concessió de trenta anys s'amplia a petició del Sr. Trémoulet per a un termini suplementari de trenta anys, és a dir, seixanta anys. Això confirma l'interès que tenia Andorra d'anar a buscar quelcom més. La publicitat, el turisme que podia assolir i sobretot diners, perquè pagaven un cànon.

Tot això va anar bé fins a potser finals dels anys cinquanta, quan poc a poc es va anar deteriorant fins a pensar si fou la millor solució tenir concessions, ja que no ets amo de res. La cosa es complicava. Però encara es va complicar més quan a principi dels anys cinquanta França, amb el Copríncep Francès, va dir que volien obrir una emissora a Andorra. Això es podia acceptar, però a més exigien que s'havia de tancar Ràdio Andorra, explotada com s'ha dit pel senyor Trémoulet. Evidentment que la primera part es podia discutir, però la segona, tant el Copríncep Episcopal com el Consell General no la podien admetre. És a dir que no es podia accedir, ja que ja hi havia la concessió de seixanta anys. Voldria justificar una mica aquesta posició, ja que Jacques Trémoulet era considerat una persona molt propera al règim de Vichy. És a dir, pel que deien, jugava una carta de simpatia a favor de l'invasor alemany. Fins al punt que un parell d'anys després de la Segona Guerra Mundial va ser condemnat en contumàcia a la pena de mort i se li van confiscar tots els béns. Van passar uns anys i l'any 1949, per un tribunal de Tolosa, el van rehabilitar. És a dir, que el van absoldre. Això va mantenir un caliu negatiu del costat francès, que insistien a voler ser presents aquí per aquest passat que no els agradava. Finalment, hi va haver molts problemes amb els Serveis del Copríncep Francès –potser els que sou més grans ho vàreu viure–, i en un moment donat no es va reconèixer el passaport andorrà. Es va voler fer pressió al Consell General. Per les persones que havien d'anar a França se'ls va fer la *carte d'identité pour Andorran*. Jo personalment me'n vaig beneficiar, contràriament a la recomanació que ens feia el Consell General, que deia que sobretot no agaféssim aquesta *carte d'identité*. Cal recordar que els nens i nenes a partir de 12 anys no podien estudiar a Andorra, havien d'anar a la Seu, a Barcelona, a Perpinyà o a Prades, que eren els destins més sovintejats. Els meus pares, com molts altres, no van fer cas del Consell General i van prioritzar l'educació dels infants que no pas aquell malestar que es palpava. Per altra part, França sí que va ser encara més coercitiva amb altres conceptes com la transhumància. En efecte, no deixaven entrar el bestiar a França i s'exigia també una certa quantitat de diners per viatjar. La cosa que va ser més política fou quan el Síndic Cairat –per mi, un síndic de referència, persona que havia dirigit el nostre país durant la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial– va anar amb una comissió del Consell als funerals de l'esposa del president Coty i en tornar –era l'any 1955– va ser retingut. Retingut, no detingut. Unes situacions per demostrar que Andorra havia d'ajudar que França pogués tenir una emissora de ràdio. Es va enverinar tant, que finalment es va dir s'ha acabat. Hem de seure plegats, Consell General, Copríncep Francès i Episcopal, i trobar una solució. Aquesta solució va aparèixer amb les segones concessions l'any 1961, que es va fer per vint anys. Jo personalment em trobava, als meus 21 anys, a la sala del Consell en una Assemblea Magna, amb una tensió enorme amb personalitats reconegudes, tant del costat

francès com del costat espanyol. Allí es va aprovar, doncs, una nova concessió, que es va fer per vint anys. Suposo que el Consell el que va voler és trobar una solució, però limitant-ho al màxim. Potser en volien deu i en van haver de fer vint. Les coses van anar bé fins a un cert moment. Contràriament a la concessió del 1935, aquesta no fou mai ratificada pels Coprínceps. Això motivà que quan el Consell General reclamava un augment de cànon, se'ns deia que en no haver-hi ratificació, la concessió no era vàlida. Aquests tributs i aquests cànon que havien de pagar, ni Ràdio Andorra ni en aquell moment Andorràdio, van fer el necessari per complir. La veritat és que no complint, s'ho feien a la seva manera. I aquí és quan entra la connotació del famós recurs en queixa. Per això he volgut fer aquest historial. Nosaltres demanàvem que se'ns pagués el cànon revisat. Els cànon valien tant. Ells ens discutien l'import, se'n anaven en recurs en queixa als Delegats Permanents, que no donaven pràcticament mai la raó al Consell General. Ho deixaven en suspens i els augments de cànon no es movien. Això va anar seguint uns anys i cada vegada el deute era més important. Va passar el temps i cap als anys setanta es va prendre una decisió. No volem més ràdios. No volem més ràdios, perquè crea malestar en la ciutadania. Les institucions no funcionaven. Hi va haver inscripcions d'amenaques a les parets de la Vegueria Francesa. S'hi podia llegir: "nacionalitzar", "prou ràdios foranes", "ràdios pels andorrans". També he de dir que quan parlem de Fhasa, també hi va haver una explosió a Sant Julià en una pilona. Tot això per demostrar que l'ambient no era bo.

Quan es va començar a demanar judicialment, amb requeriments a la Batllia, que paguessin el deute, feien el ronso i sempre se salvaven de la mà dels Delegats Permanents amb el seu recurs en queixa dels concessionaris, que en tot cas no era a favor del poble andorrà. (Ben segur que l'opinió que jo dono no obligo ningú que la comparteixi.) Durant l'any 1980 van aparèixer publicacions destinades a l'opinió pública. Alguna fou signada per un centenar de persones, majors d'edat i de tendències diferents. Vull ressaltar que les primeres signatures eren d'antics síndics i subsíndics, que denunciaven el comportament abusiu dels concessionaris. Em permeto llegir l'últim paràgraf de la citada carta, que diu: "Ens ha semblat útil manifestar públicament el nostre suport al Consell General, bo i demanant a tots els ciutadans i ciutadanes que comparteixin les nostres idees, que vulguin unir-se a nosaltres, per això tots plegats retrobar aquella fe comuna, simple i alhora ferma que condiciona l'existència dels pobles. Hi ha en joc la nostra sobirania i la força del nostre Estat." No cal dir que aquesta manifestació pública donà força al Consell General per continuar en aquesta línia.

Quan hi va haver tot aquest malestar arribem pràcticament al 1981 i llavors, sí, volem tancar les ràdios. Aleshores tothom es va moure. Del costat espanyol, del costat francès i sobretot els Delegats Permanents dient que això no podia ser. Andorra va dir no. Primerament, no volem que continuï la concessió i volem nacionalitzar. Volem recuperar la radiodifusió. És un acte de sobirania. Finalment, es van tancar les ràdios. S'obriren negociacions. Es va crear un organisme que es deia ENAR... tot el que vulgueu. A títol de conclusió, i malgrat totes les divergències, el Consell General recuperarà les dues emissores de ràdio. L'any 1983 se solucionà Sud Radio, amb la concessionària que renunciava a totes les instal·lacions que tenia a Andorra i en contrapartida Andorra renunciava a cobrar l'import dels cànon deguts que sumaven 12.500.000 francs francesos. Del costat espanyol la cosa es va arreglar l'any 2005 perquè hi havia un litigi entre Trémoulet i els seus hereus amb el govern espanyol sobre la titularitat

de Ràdio Andorra. El deute de 2.700.000 francs francesos de Ràdio Andorra fou regulat de la mateixa manera que amb Sud Radio. La gent que teníem responsabilitat vam dir que no ens convenien les concessions. Es va arreglar. Deixo aquí el recurs en queixa per anar a tractar de les famoses competències. Les competències dels diversos òrgans institucionals.

Aquí gairebé de manera definitiva, per anar a fons, va ser un decret del 1974 dels Delegats Permanents sobre el Reglament del treball i l'any 1975 els Veguers van fer un decret sobre residències. El Consell sempre deia –alguns de vosaltres no sé si coneixeu aquesta terminologia–, “la política econòmica de la terra pertany al Consell” i van considerar que aquests temes eren competència del Consell. Ben segur la Sindicatura Julià Reig-Marc Vila, en nom del Consell General, va fer una queixa als Coprínceps. Val a dir que la Sindicatura d'aquell moment va informar els Serveis dels Coprínceps dels anys 1972-1973 de la voluntat del Consell General de reglamentar tant el tema del treball com de les residències. No va servir de res. Els Coprínceps van reflexionar i evidentment no podia ser cap altra contesta que donar la raó als Delegats Permanents i als Veguers. Però una cosa important, no van signar ni el president Giscard d'Estaing ni el bisbe Martí Alanís. Van signar persones de la seva confiança. Jaume Sansa, ex-veguer episcopal durant molts anys, i del costat francès un conseller que es deia Yves Cannac. Amb aquesta carta ens van contestar. Vam dir, doncs ara nosaltres volem sol·licitar una reforma de les institucions, volem avançar. No ens podem quedar estancats. En aquesta ocasió, la veritat és que els Coprínceps ho van acollir amb una carta que, aquella sí, que van signar ells. Es va fer una memòria. Prèviament a aquesta memòria es van fer unes consultes populars i amb això es va elaborar el que nosaltres volíem, aquella memòria del 1978.

És una memòria que entre altres coses recull deu punts fonamentals. Els que van participar més directament en la Constitució potser en algun moment se'n podien servir, van dir els nostres antecessors, també hi van pensar. Andorra és un estat de dret. S'ha de dir. S'ha de constituir un executiu. Hi ha d'haver federació de parròquies. Els càrrecs no han de ser obligatoris. Hi ha d'haver la creació del Tribunal Contenciós Administratiu, es diu ben clarament dins la memòria. S'ha de suprimir el recurs en queixa. (Obro el parèntesi i el tanco tot seguit. Aquest recurs en queixa, estem parlant ara del 1978, es va regularitzar al 1989. No hi havia voluntat. És clar, per als Delegats Permanents era la seva força, diguem-ho ben clarament.) Finalment, quan es va plantejar tot això, els Coprínceps van acceptar la voluntat del Consell General. Ara us hauria de llegir algunes reflexions. Va definir el Consell General Andorra com a estat de dret. Diu: “Es considera que aquest –l'estat de dret– és un dels punts primordials que ha de bastir el conjunt de la reforma institucional i a més recull l'aspiració i el sentit d'aquest molt il·lustre Consell i de tota la població andorrana. És el voler arribar a ésser un estat de dret obert i dinàmic que forma part, amb la seva personalitat pròpia, del mosaic universal d'estats que configuren l'actual comunitat mundial. Perseverant en els trets propis d'Andorra, s'ha d'estructurar el seu sistema polític i social de forma que quedin garantides totes les llibertats i drets dels habitants de la nació andorrana i de manera que la tasca dels governants sigui també una garantia pels súbdits i pels membres dels poders públics. Andorra, que ja és un estat, vol esdevenir estat de dret, per a que recordant la petjada i la flama dels avantpassats que construïren aquest país de forma inalterable durant set segles, recollir el seu pensament i adaptar-lo a les circumstàncies del món modern”.

Amb tot això arribem al Decret del 15 de gener del 1981. La majoria, per no dir la totalitat, us l'heu llegit. La pregunta: aquestes consideracions les reflecteix el decret del 15 de gener? no. Aquí hi va haver la gran discussió. Fins i tot la gent que era a la Comissió de Consellers Majors va quedar molt decebuda. No podia ser.

Pel que fa a la forma, nosaltres pensàvem que el decret, que era l'emanació de la voluntat de tres parts, havia de ser signat personalment pels Coprínceps. No. Va ser signat pels dos Delegats Permanents i els dos Veguers. Si sóc una mica de mala fe, us diré que feia l'efecte que els uns eren per legalitzar la signatura dels altres. Aquí va ser la gran decepció pel que fa a la forma.

Pel que fa al fons, us ho he resumit una mica aquí. No va agradar. Fins a tal punt que hi va haver un Conseller que hi havia participat activament i havia fet grans aportacions, que davant la decepció va presentar la dimissió. Per aquells que el coneixíeu era el senyor Amadeu Rossell. No ho va poder aguantar. Els altres Consellers van continuar treballant, principalment aquells que eren a la Comissió i durant tot l'any 1981, no va sortir res. Aquí també hi vull posar alguns Consellers que potser no van fer la seva feina, però també els Representants dels Coprínceps, en aquest cas sí que excloen els Coprínceps. Els Representants dels Coprínceps no es van moure. Sí, es van despertar a final de la legislatura, o sia l'any 1989. Ens varen fer una carta coercitiva dient que calia celebrar eleccions abans de final d'any i volem que hi hagi elecció de l'executiu. Són els coprínceps que ho diuen. Respectuosament vam acatar-ho.

Hi ha eleccions i s'elegeix un nou Consell. El dia 8 es crea el Consell Executiu. El Consell ja no té més funcions executives i té funcions, diguem-ne, no legislatives. Els Delegats Permanents deien que el Consell General podia fer proposicions de llei però no legislar. Jo, que presidia el Consell, vaig arribar allà amb una sabata i una espadenya. No tenia cap suport jurídic per orientar el Consell, per donar la paraula, per aquella proposició de llei, per aquell projecte. Llavors de corre-cuita –estic parlant del 8 de gener–, al febrer, vam tenir un reglament provisional. Prohibit parlar de reglament definitiu. Provisional. Així vam anar treballant. Tot sent provisional, sí que ens vam reunir amb els Delegats Permanents, però fins al novembre del 1984 no vam disposar d'aquest reglament. Això fa que realment, quan us parlo que hi havia una necessitat d'una reforma i que hi havia una oposició, potser natural i tot això, nosaltres no vàrem aconseguir anar més lluny.

Al cap de tants anys vaig saber que un que formava part de la Comissió –no es pot dir res més– va dir: “Amb aquest Decret del 1981 és suficient perquè els andorrans es barallin”. Ho va endevinar. Perquè de les diverses disposicions que s'havien de prendre en relació amb l'execució del Decret del 1981, només dues es varen executar i encara a final del mandat, a saber el Codi de l'Administració, el març o l'abril del 1989 i el Tribunal Administratiu i Fiscal, el novembre del 89. He donat alguns exemples, però n'hi ha, ben segur, molts més per justificar la necessitat d'una reforma de les institucions per adaptar-les a les necessitats del nostre temps, però ho deixo aquí. Aquí s'acaba la meva intervenció i perdoneu si us ha estat llarg i pesat sobretot. Retorno la paraula a la senyora presidenta.

Àngels Mach i Buch

Hem arribat a aquest punt que el dia 8 de gener del 1982, el senyor Òscar Ribas i Reig és elegit

pel Consell General per al càrrec de Cap de Govern i seguidament, el 14 de gener del 1982, van prendre possessió com a Consellers del primer Govern quatre persones, una de les quals la tenim aquí i ens explicarà com va ser aquest moment i els posteriors.

Antoni Ubach i Mortès. Conseller de Treball i Benestar Social i conseller d'Educació i Cultura del Consell Executiu (1982-1984)

El nostre amic Paquito ha parlat sobretot de les ràdios, és molt significatiu; i us diré i us explicaré per què després.

Primerament, voldria dir que si algú hagués d'estar aquí no hauria de ser jo, perquè en aquest primer Consell Executiu –no se'n deia govern– era l'únic no polític entre els polítics. És a dir, jo he sigut sempre un no polític al servei dels polítics. La meua vida política, que va durar els dos anys i cinc mesos que vaig estar al govern, únicament és deguda a l'Òscar Ribas, que em va designar com a Conseller tant de Benestar Social com d'Educació i Cultura. Voldria retre homenatge primer a aquest primer Consell Executiu, que era l'Òscar Ribas evidentment, però també el senyor Antoni Aleix, el senyor Josep Casal i el senyor Josep Vidal, que havien sigut, eren i van continuar sent homes polítics d'Andorra. Però sobretot aquests homes polítics andorrans tenien una virtut impressionant i com diu molt bé el Paquito, el Decret del 81, que instaura el primer Consell Executiu, no va servir de gran cosa. Us llegiré només un paràgraf d'un llibre que tinc aquí que ho diu clarament. "Tot i que en general es considera el Decret de Reforma del 1981 com l'inici de la transformació i modernització de les institucions del país, algunes valoracions estimen que va comportar un avenç molt limitat i va contribuir d'una manera molt minsa a delimitar els àmbits competencials del Consell General i del Govern. Tanmateix, els primers resultats del procés de reforma iniciat es van començar a concretar de forma relativament ràpida, ja que el 8 de febrer de 1982, Òscar Ribas i Reig va ser elegit primer Cap de Govern de la història d'Andorra". Era Cap de Govern, però era Cap de Govern d'un Consell Executiu. No d'un govern. Nosaltres no érem govern. Érem un Consell Executiu i els membres, érem Consellers. Només el Cap de Govern era Cap de Govern. Aquest Decret del 81 de fet segueix jo crec que al moment de trencament, d'inici real de la transformació institucional d'Andorra és la memòria del Consell General del 1978. Era la sindicatura, em sembla, de Julià Reig i Marc Vila. El Consell General va votar per unanimitat una memòria que van transmetre als Coprínceps. Jo crec que això és l'origen de la transformació. Sobretot jo crec que la política a Andorra, no sé ara, però almenys en aquell moment, estava basada en les persones, i puc dir per experiència, per haver-ho viscut, que els petits èxits –no n'hi va haver gaires– del Consell Executiu presidit per l'Òscar Ribas es deuen a la bona relació entre l'Òscar Ribas i el Paquito Cerqueda. La relació que hi havia entre el Cap de Govern i el Síndic General en aquell moment, va ser decisiva perquè aquells dos anys i cinc mesos de Consell Executiu poguessin produir alguna cosa. El Paquito n'ha fet referència, el Consell General va aprovar "provisionalment" el 12 de febrer del 82 un reglament del Consell General, perquè havíem de funcionar. És a dir, el Decret del 81 institueix el Consell Executiu, però ni les funcions del Consell Executiu ni les funcions del Consell General estaven delimitades. El recurs en queixa era l'element cabdal de la política andorrana. És a dir, el Consell General podia fer coses, però era suficient que una persona fes un recurs en queixa i que aquest recurs en queixa fos aprovat, perquè la llei que

hagués votat el Consell General no servís absolutament per a res. Aleshores, què passa? Quan s'institueix el Consell Executiu, en el fons es dona al Consell Executiu, sense dir-ho, les funcions executives que tenia el Consell General. Evidentment, això només podia provocar un enfrontament entre el Consell General i el Consell Executiu, cosa que va passar i que es va concretar amb la dimissió del Consell Executiu, que va tenir lloc el mes de maig –em sembla que és el mes de maig que l'Òscar Ribas et va presentar la dimissió del Govern, que vam acceptar–. Aleshores, quines eren les relacions? Jo vull dir que les relacions, objectivament, eren molt difícils. Eren molt difícils, però es van salvar per les relacions que van existir entre les persones. El naixement d'aquest Consell Executiu, que no era ni govern, va poder existir i fer coses, perquè en va fer, gràcies a les relacions que existien entre els polítics andorrans, és a dir la gent del Consell General, sobretot l'Òscar Ribas i també els altres polítics, el Josep Vidal, el senyor Josep Casal i el senyor Antoni Aleix. Jo crec que això és l'important.

La indefinició del Decret del 81 que instituïa el Consell Executiu va provocar la no-eficàcia d'aquest Consell Executiu. No obstant això, aquest Consell Executiu va fer coses gràcies a la relació que existia entre els polítics andorrans. Són aquests polítics andorrans que van iniciar aquest primer Consell Executiu i aquesta primera forma de l'executiu andorrà. Jo crec que s'ha de dir, es van fer unes quantes coses. Potser, com dic, molt minses. No obstant són importants. Per exemple, vam iniciar l'Escola Andorrana. L'Escola Andorrana es va iniciar, no amb l'Escola Andorrana que existeix actualment, sinó amb la maternal. La nostra ambició, que va ser frustrada perquè els Serveis del Copríncep Francès no ho van acceptar, era només fer una escola maternal andorrana. Després de l'escola maternal, on hauríem fet el gresol de l'andorranitat, la gent havia de poder escollir l'escola que volgués. Del costat espanyol, hi va haver més o menys un acord, però els serveis de l'educació francesa van refusar totalment deixar en mans dels andorrans l'escola maternal francesa. Aleshores és quan en el govern següent, el 1984, davant d'aquest fet i davant de la voluntat que hi havia de crear l'Escola Andorrana es va crear l'Escola Andorrana a dins de tot l'ensenyament. A l'inici, nosaltres el que volíem sobretot era tenir la responsabilitat de l'escola maternal.

La segona cosa que és important és en l'àmbit del turisme. Recordo que en un discurs –em sembla que era el mes de juny que el Cap de Govern feia el discurs per a tot l'any– es va insistir molt sobre el joc. Una de les coses que apassionava, o almenys era de l'interès del Cap de Govern, Òscar Ribas, era una llei sobre el joc. Vam agafar gent de les meves relacions i els vaig presentar una empresa suïssa molt important que es deia Prognos, que va fer un estudi que encara deu estar dins dels arxius. Va fer un estudi sobre la possibilitat del turisme a Andorra, a dins del qual evidentment hi havia aquesta partida del joc. Recordo que vam tenir la sort –dir que Andorra sempre és el miracle permanent– que la persona que va assessorar el príncep Rainier per agafar els responsables del joc a Mònaco era un amic del Julià Reig. Era un senyor amb qui vam esdevenir molt amics i que va ajudar moltíssim Andorra. És un senyor que era de per aquí la Cerdanya. Es deia Ricard Sicre, un personatge extraordinari. Era el primer personatge militar americà que va entrar a Mònaco quan els americans van desembarcar a la Provença. A partir d'aquest fet, es va fer molt amic del príncep Rainier i a través del Ricard Sicre van tenir una relació excel·lent amb la gent de Mònaco i pel joc. Recordo que el Manel Mas, que era el secretari que es cuidava del turisme, va fer molt

viatges per això amb el Cap de Govern. Van anar a Viena, a Atlantic City, a molts altres llocs, però malgrat tots aquests esforços i malgrat les bones disposicions que teníem, no es va aconseguir el casino i va ser una decepció.

La decepció més gran de l'Oscar i que va provocar la dimissió del Govern va ser quan l'any 84 va presentar una reforma fiscal. Una reforma necessària, perquè hi havia un problema d'ingressos, que eren necessaris i que no teníem, per poder fer front a les necessitats que tenia Andorra en aquell moment. Va ser el mes d'abril, em sembla, en un consell del mes d'abril del 1984. (FC: el 30 d'abril va ser la dimissió del cap de Govern, era el 30 d'abril, vigília del Primer de Maig, a les set de la tarda.) Aquesta dimissió es va produir després d'una sessió del Consell General en què el Cap de Govern i el Consell Executiu havien presentat una reforma fiscal que no va ser acceptada. Torno a repetir-ho, les condicions perquè les relacions entre el Consell General i el Consell Executiu fossin bones eren impossibles. Eren impossibles per la falta de definició, diguem-ne, de qui era qui. Era la confusió total. Intentàvem fer coses, però dins d'una confusió absurdament total. No obstant, hi va haver un moment que jo recordo com a extraordinari. Van ser els aiguats del 1982.

Aquí va passar una cosa extraordinària. Els Coprínceps van desaparèixer. Només ens vam quedar el Consell General, el Consell Executiu i els Comuns. Recordo que el teu predecessor al Comú d'Andorra, el Cònsol d'Andorra, va fer una tasca extraordinària durant aquests aiguats. Recordo que vaig anar a comprar pales. Jo, personalment, vaig anar a comprar pales, perquè la gent ens demanaven pales per poder treballar. No hi havia prou pales. Vam anar a requisar totes les pales i les vam comprar per fer això. Els aiguats del 82 van tenir dues virtuts. La crisi econòmica ja havia començat el 82. És a dir, els aiguats del 82 van permetre revitalitzar l'economia andorrana fins, aproximadament, al mes de setembre a la tardor del 83. Després, a la tardor del 83 vam tornar a caure i la reactivació econòmica només va tenir lloc a finals del 85. Hi ha una cosa important també, el govern del 82 al 84 vam ser sotmesos, vam tenir govern durant una crisi econòmica a Andorra. Així que no podíem fer gran cosa. Per les raons institucionals no podíem fer gran cosa perquè no hi havia ingressos de cap mena i estàvem sotmesos a aquesta crisi econòmica. No obstant això, es va fer tot el que es va fer. Per exemple, la Biblioteca Nacional, gràcies a la Lídia Armengol, que va ajudar moltíssim. Vam fer l'Escola Andorrana. Hi ha una cosa de la qual em sento molt feliç. És que vaig crear el Servei d'Arqueologia. Recordo que a la inauguració de l'Espai Columba hi va haver un discurs del Cap de Govern que deia que Andorra havia començat amb els Pariatges. No, Andorra va començar molt, molt abans dels Pariatges. Gràcies al Pere Canturri i les seves recerques, *l'home dels ossos*, del qual tothom se'n fotia, resulta que ha sigut un dels personatges més importants que hem tingut a Andorra, perquè ha permès fer conèixer la història d'Andorra, que comença aproximadament el 11.000 aC. Això és molt important, i l'Andorra existeix com a tal ara a causa d'aquests fets arqueològics que va descobrir el Pere Canturri.

De totes aquestes coses que vam poder fer, hi ha una cosa que no la vaig fer jo. La va fer el Joan Canut, a través de la CASS, que va permetre d'estabilitzar Andorra. Es va inaugurar el mes d'octubre del 85, quan s'acabava la crisi. És l'edifici Prada Casadet. L'edifici Prada Casadet va fer treballar més de 40 empreses andorranes durant la plena crisi. No és una cosa de Govern, però es fa també en aquell moment. En tot cas, les relacions entre el Consell Executiu i el

Consell General no van ser bones, podem dir això, però no obstant la col·laboració de la gent, dels homes i de les dones, va permetre que es poguessin fer les poques coses que es van fer.

Àngels Mach

Molt bé, moltes gràcies. Voleu afegir més coses?

Francesc Cerqueda

Sí. Rectificar és de savi, Toni. La Sindicatura, té raó no ho has acabat de dir, és Julià Reig - Antoni Aleix l'any 1978. I ja que tinc la paraula, una petita referència als aiguats. Era la nit del 7 al 8 de novembre del 82 que hi va haver els aiguats, després de ploure tres o quatre dies que semblava que no plovia, era una cosa excepcional l'aigua que va baixar. A dos quarts de vuit del matí –és una cosa personal, accepteu-m'ho així– me'n vaig anar a Casa de la Vall. Sense llum, sense aigua, sense telèfon. El subsíndic era a Encamp, no podia baixar. El secretari era a Escaldes i no podia venir. Em vaig trobar sol i em vaig posar a plorar. Em vaig refugiar al Comú d'Andorra la Vella, perquè allí hi havia un generador elèctric. Allí m'hi vaig estar unes hores. Potser un dia hauré de lamentar que una parròquia es queixés que la Sindicatura posés el seu despatx al Comú d'Andorra la Vella com si no fos una cosa de necessitat. Quan dius, Toni, que estàvem sols, efectivament el Cap de Govern era fora, tu vas assumir la responsabilitat en la seva absència. Recordo que aquell mateix matí vaig anar a trobar el batlle episcopal, el senyor Josep Torrellardona, per dir que havíem d'obrir la ràdio, ja que havíem de comunicar amb la població. S'hi va prestar molt bé, però dos dies després –això era el dimecres– amb el Toni Ubach estant a la recta de Santa Coloma amb els aiguats, es presenta el Veguer i adreçant-se a l'Ubach, perquè era l'Executiu, li diu, “qui us ha autoritzat a obrir la ràdio?” Jo vaig dir, “no, Senyor Veguer, sóc jo”. Bé, va quedar així, perquè també em coneixia. La veritat és que van ser moments molt difícils, però la solidaritat del poble andorrà –nacionals i residents– va ser total. I amb això dic: Visca Andorra.

Antoni Ubach

Només vull afegir que normalment, tant amb el cap de Govern com amb el Paquito, teníem unes idees molt comunes. Hi havia, però, un sector que tenia unes idees una mica divergents amb el problema de les ràdios. El Paquito hi ha fet molt èmfasi al començament, jo crec que les ràdios han servit per fabricar el nacionalisme andorrà. És a dir, el nacionalisme andorrà que existeix encara avui en dia és una cosa que no existia. Hi ha una foto que és molt gràfica, molt interessant i molt curiosa. És l'Assemblea Magna, amb el Veguer Episcopal, aquest grup de gent que baixaven el carrer –no sé com es diu, el que hi ha a cal Coletes– Príncep Benlloch, baixaven per Príncep Benlloch tota la tropa. Això em fa pensar molt amb el Mitterrand, amb la seva campanya, primera campanya electoral i hi ha una cosa que va utilitzar molt, que és *la force tranquille*. Resulta que aquesta massa de gent, perquè era el Consell General més l'Assemblea Magna, més altra gent, és una foto extraordinària. A més hi havia una enorme publicitat de Sobanca. Sobanca, l'any 61, estaven instal·lats aquí a Andorra la Vella. Aquesta foto, que és una foto d'Efe de l'any 61, de l'Assemblea Magna, és impressionat. És realment aquesta força del nacionalisme andorrà, que jo crec que va néixer en aquell moment. No podem

explicar tot el que ha passat, inclosa la Constitució, sense tenir en compte això. Les ràdios van ser l'element motor d'aquest nacionalisme andorrà.

Hi ha una cosa que també té a veure amb el Govern del 82-84, que són les dificultats que teníem amb la ràdio. No recordo ben bé com va anar, però sí que és amb motiu de la ràdio que vam fer la demanda d'adhesió a la Unió Internacional de Telecomunicacions (UIT). No voldria acabar això sense parlar d'aquesta adhesió a la UIT. Ho vam fer d'una manera poc professional. Recordo que l'Òscar Ribas, amb el Josep Vidal i el Manel Mas, van anar a Madrid i ens va enviar amb el senyor Aleix a París, amb l'Antoni Armengol. Vam fer la volta poc professional, ja que no n'érem en afers exteriors. Vam tenir els vots suficients, que eren dues terceres parts, perquè podíem demanar l'adhesió a la UIT a través de l'Assemblea General i només necessitàvem la meitat dels vots, però resulta que l'Òscar –jo crec que amb una bona decisió– va dir, “no, ho ho farem així. Ho farem amb una cosa més difícil, que és demanar per correu l'adhesió a la UIT”. Es necessitava dues terceres parts dels vots i vam tenir aquestes dues terceres parts dels vots, encara que els últims vots van arribar tres dies després, tres o quatre dies després, però em sembla que almenys era el parer de l'Òscar. Andorra va arribar a ser membre de les Nacions Unides. Va ser molt fàcil d'entrar a les Nacions Unides i una de les causes era justament aquesta feina que havíem fet per la UIT. En tot cas, per mi va ser la primera acció de relacions internacionals que va fer Andorra d'una manera important. No ho vam aconseguir, però almenys per nosaltres va ser una victòria molt important. De qualsevol manera i acabaré dient això, la poca cosa que vam poder fer durant els dos anys i cinc mesos, quatre mesos del nostre Consell Executiu ho devem essencialment a les bones relacions entre l'Òscar Ribas i el Paquito Cerqueda.

Annex

Consell General, eleccions desembre 1981

Cens electoral de 3.648 electors, amb 2.719 vots emesos i una participació del 74,5%.

Sindicatura formada per Francesc Cerqueda i Pascuet i Josep Maria Mas i Pons. Manuel Mas i Ribó i Antoni López i Montanya n'eren els secretaris, i els resultats van fer consellers:

Josep Casal i Puigcernal (substituït per Pere Font i Vergés), Jordi Font i Cabanes, Xavier Escrivà i Torres i Miquel Naudi i Clop, per Canillo;

Gil Torres i Palmitjavila, Jordi Cots i Naudi, Pere Marsenyach i Torres i Roc Rossell i Dolcet (el 5/6/1984, substituït per Josep Montellà i Mas), per Encamp;

Pere Armengol i Areny, Simó Duró i Coma, Miquel Pujal i Trullà i Antoni Riba i Sansa, per Ordino; Josep Montané i Pons, Joan Fité i Mora, Josep Moles i Grau i Antoni Garrallà i Rosell, per la Massana;

Andreu Armengol i Pascuet, Ramon Cassany i Rogé, Antoni Puigdemívol i Riberaygua i Bonaventura Riberaygua i Miquel (el 5/6/1984, substituït per Mercè Bonell i Bertran), per Andorra la Vella;

Josep Pintat i Solans, Òscar Ribas i Reig (substituït per Lluís Duró i Sancho), Francesc Roca i Roca i Ricard Tor i Riba, per Sant Julià de Lòria;

Joan Escaler i Calva, Magí Mestre i Campderrós, Dot Martí i Parramon i Antoni Puig i Fàbrega per Escaldes - Engordany.

8-1-1982: Òscar Ribas i Reig és elegit pel Consell General per al càrrec de Cap de Govern. En la votació, amb un únic candidat, va obtenir 20 vots a favor (Canillo, Encamp, la Massana, Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria) i 8 en contra (Ordino i Escaldes-Engordany).

Pel decret de 1981, a partir d'aquell moment l'executiu s'independitza del legislatiu.

14 de gener del 1982 prenen possessió com a Consellers del primer Govern d'Andorra (amb la Constitució en direm Ministres):

Antoni Aleix i Santuré, de Finances, Comerç i Indústria

Josep Casal i Puigcernal, d'Agricultura i Patrimoni Natural

Josep Vidal i Martí, de Serveis Públics

Antoni Ubach i Mortès, de Treball i Benestar Social, i d'Educació i Cultura

2 secretaris tècnics:

Manuel Mas i Ribó, Turisme i Esports

Antoni Morell i Mora, Relacions amb els Òrgans Institucionals i els Mitjans de Comunicació

6 directors generals:

Lídia Armengol i Vila, Cultura i Belles Arts

Eron Estany i Vilal, Obres Públiques i Serveis Tècnics

Lluís Montoliu i Pícolo, Finances

Lluís Montanya i Tarrés, Serveis Públics

Casimir Arajol i Farràs, Agricultura

Antoni Armengol i Aleix, Treball i Benestar Social

La representació internacional, la justícia i l'ordre públic seguien anant a càrrec dels Coprínceps.